

ՀՀ ԳԱԱ – 80. ՀԱՅ ԱԿԱԴԵՄԻԱԿԱՆ ԱՐՎԵՍՏԱԳԻՏՈՒԹՅԱՆ ԵՐԱՒՏԱՎՈՐՆԵՐԸ

2023-ին լրացավ ՀՀ ԳԱԱ հիմնադրման 80-ամյա հոբելյանը:

Հոբելյանի շրջանակներում ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը նախաձեռնել է «ՀՀ ԳԱԱ – 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները» գիտական կոնֆերանսների շարքը, որի նպատակն է բացահայտել ՀՀ ԳԱԱ ծանրակշիռ դերը հայ արվեստագիտության զարգացման գործում: Շարքի՝ երաժշտագետներին նվիրված կոնֆերանսները, կազմակերպվեցին Հայաստանի կոմպոզիտորների միության հետ համատեղ, քանի որ նրանց գործունեությունը սերտորեն կապված է եղել Հայաստանի կոմպոզիտորների միության հետ:

Շարքի 1-ին միջոցառումը «ՀՀ ԳԱԱ – 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները. Քրիստափոր Քուշնարյան» երկօրյա գիտական կոնֆերանսն էր¹, որի երեք նիստերը տեղի ունեցան 2023 թ. հունիսի 27-ին և 28-ին ՀՀ ԳԱԱ նախագահության նիստերի դահլիճում:

Հայ ականավոր երաժշտագետ, կոմպոզիտոր և մանկավարժ, Հայկական ՍՍՀ և Ուզբեկական ՍՍՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, պրոֆեսոր Բ. Քուշնարյանը (1890-1960) կանգնած էր հայկական ակադեմիական արվեստագիտության ակունքներում և 1944-1948 թթ. ղեկավարել է ՀՍՍՀ ԳԱ Երաժշտության պատմությամբ

¹ Սա Քրիստափոր Քուշնարյանի գործունեության ուսումնասիրությանը նվիրված առաջին գիտական նստաշրջանը չէր: 1981-ի ապրիլի 15-ին ՀՍՍՀ ԳԱ Արվեստի ինստիտուտը, Հայաստանի կոմպոզիտորների միությունը և Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիան կազմակերպել էին միացյալ գիտական նստաշրջան՝ նվիրված Բ.Ս. Քուշնարյանի ծննդյան 90-ամյակին: Նիստերը տեղի էին ունեցել Հայաստանի կոմպոզիտորների տանը: Բացման խոսքով հանդես էր եկել ՀԿՄ նախագահ, Հայաստանի ժողովրդական արտիստ, կոմպոզիտոր Էդվարդ Միրզոյանը: Այնուհետև զեկուցումներով հանդես էին եկել Ռոբերտ Աթայանը, Մաթևոս Մուրադյանը, Նիկողոս Թահմիզյանը, Կարինե Խուդաբաշյանը և Գայանե Չեքոտարյանը: Նստաշրջանի ընթացքում ներկայացվել էին նաև հուշեր՝ Քուշնարյանի մասին, և Արթուր Աղամյանի կատարմամբ հնչել էր Քուշնարյանի Երգեհոնային սոնատը: Նստաշրջանի զեկուցումների ժողովածուն չի հրատարակվել:

յան և տեսության նորաստեղծ սեկտորը: Հենց այդ Սեկտորի հիման վրա էլ 1948-ին ստեղծվեց ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստների պատմության և տեսության սեկտորը, իսկ 1958-ին՝ ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտը: Գիտնականի «Вопросы истории и теории армянской монодической музыки» հիմնարար աշխատությունը (1958, Լենինգրադ) յուրաքանչյուր երաժշտագետի սեղանի գիրքն է:

Միևնույն ժամանակ՝ Ք. Քուշնարյանը կարևոր տեղ է գրավում սովետական երաժշտարվեստի կայացման ու զարգացման գործում մեծ դեր կատարած ակադեմիկոս գործիչների շարքում (երկար տարիներ դասավանդել է Լենինգրադի կոնսերվատորիայում): Երաժիշտ-մտածող, գիտական և երաժշտական հետաքրքրությունների լայն շրջանակի տեր անձնավորություն՝ նա միաժամանակ խոշոր տեսաբան էր ու տաղանդավոր կոմպոզիտոր, ակադեմիկոս գիտնական-պոլիֆոնիստ և հրաշալի մանկավարժ, հետազոտող-ֆոլկլորիստ և երաժշտական-հասարակական անխոնջ գործիչ:

Ք. Քուշնարյանի անունով է անվանակոչվել Երևան քաղաքի Կենտրոն վարչական շրջանում գտնվող արվեստի դպրոցը (տնօրեն՝ Էդգար Գյանջումյան), որի հետ ՀՀ ԳԱԱ Արվեստի ինստիտուտն ամենօրյա սերտ կապերի մեջ է:

«ՀՀ ԳԱԱ – 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները. Քրիստափոր Քուշնարյան» գիտական նստաշրջանի բացումը և Լիագումար նիստը տեղի ունեցավ հունիսի 27-ին:

Նստաշրջանի մասնակիցներին և հյուրերին ողջունեց ՀՀ ԳԱԱ հայագիտության և հասարակական գիտությունների բաժանմունքի ակադեմիկոս-քարտուղար ակադեմիկոս **Յուրի Սուվարյանը**: Նա մասնավորապես նշեց. «Քուշ-

նարյանը Լենինգրադի թատրոնի և երաժշտության ինստիտուտից գործուղվել էր Հայաստան որպես գիտարշավի ղեկավար: Նա ուսումնասիրեց հայ երաժշտության զարգացման ընթացքը, ինչը հիմք դարձավ հետագայում իր նշանավոր հրապարակումների համար: Ակադեմիական արվեստագիտության ասպարեզում առաջին քայլերը կատարվել են Քուշնարյանի ղեկավարությամբ, և այս գիտաժողովն արժևորելու է նրա մեծ ավանդը երաժշտության տեսության և պատմության զարգացման գործում»:

Ողջույնի խոսքով հանդես եկավ նաև Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր **Արամ Սաթյանը**:

Այնուհետև տեղի ունեցավ Քրիստափոր Քուշնարյանի սան՝ ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի վարիչ (1984-2005), Հայաստանի կոմպոզիտորների միության երաժշտագիտական մասնաճյուղի նախագահ (1975-1981), ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու Կարինե Խուդաբաշյանի (1929-2015) «Կենսամատենագիտության» շնորհանդեսը (ներածականը՝ Անահիտ Բաղդասարյանի):

Գիտական նստաշրջանի *Լիագումար նիստը* մեկնարկեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի առաջատար գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Աննա Արևշատյանի** «Քրիստափոր Քուշնարյանը՝ նշանավոր գիտնական երաժշտագետ» զեկուցումով:

Ինչպես հայտնի է, Քուշնարյանի երաժշտագիտական ժառանգության մեջ կարևոր տեղ է գրավում ծայնակարգային տեսությունը, որի հիման վրա հետագայում ձևավորվեցին Էդուարդ Փաշինյանի և Գևորգ Գյոդակյանի տեսությունները, առաջադրվեցին հայ ավանդական երաժշտության վերլուծության մեթոդաբանական հիմնադրույթներ (Մարգո Բրուտյան, Կարինե Խուդաբաշյան): ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի վարիչ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Մհեր Նավոյանը** «Ք. Քուշնարյանի ծայնակարգային տեսության որոշ առանձնահատկությունների շուրջ» զեկուցման մեջ նկատեց, որ այսօր կիրառական որոշ տեսական սկզբունքներ հակասում են Քուշնարյանի համակարգին՝ ծայնակարգային կառույցների նույնականացման և կիրառվող ծայնակարգային անվանակարգության (տերմինաբանական նոմենկլատուրա) առումով: Այդ հակասությունների պատճառը որոշ դեպքերում Քուշնարյանի տեսության հիմնատարների և առանձնահատկությունների անտեսումն է և տեսական իրողությունների պարզեցումը, որն անհամապատասխանություն է առաջացնում հայ մոնոդիկ երաժշտության տեսական հիմքերի վերաբերյալ այսօր ընդունելի մոտեցումների հետ: Մյուս կողմից՝ կատարվել են տեսական դրույթների վերանայման փորձեր, որ դեռևս վերջնական հիմնավորում չունեն: Բանախոսը եզրակացրեց, որ Քուշ-

նարյանի առաջարկած ձայնակարգային տեսությունը հայ մոնոդիկ երաժշտության համապատասխան ոլորտում ամենալիարժեք համակարգն է մինչ օրս:

Քուշնարյանը գիտական դպրոցի հիմնադիր է. նրա ասպիրանտներն իրենց հետագա գործունեությամբ մեծապես նպաստեցին հայ երաժշտագիտության առաջընթացին: Հաջորդ 3 զեկուցումներում ուրվագծվեցին Քուշնարյանի սաների գիտամանկավարժական դիմանկարները և բացահայտվեց նրանցից յուրաքանչյուրի ներդրումը հայ երաժշտագիտության մեջ:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ **Անահիտ Բաղդասարյանը** հանդես եկավ «Երաժշտագիտական մտքի զարգացումը Հայաստանում. Քրիստափոր Քուշնարյանի սաները՝ Գայանե Չեքոտարյան և Կարինե Խուդաբաշյան» բանախոսությամբ:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու **Մարիաննա Տիգրանյանը** «Քրիստափոր Քուշնարյան և Մարգարիտ Բրուտյան» զեկուցման մեջ նշեց, որ Ք. Քուշնարյանի շնորհալի սաներից էր Մարգարիտ Բրուտյանը (1922-2002), ում 100-ամյակը նշվեց 2022 թվականին: Սիրելի ուսուցչի պայծառ հիշատակը Մ. Բրուտյանը հավերժացրեց երկու աշխատությամբ. առաջինը՝ «Քրիստափոր Քուշնարյան» վերնագրով ժողովածուի կազմումն ու խմբագրումն էր, որտեղ ամփոփվեցին Քրիստափոր Ստեպանովիչի՝ երաժշտագիտական տարբեր խնդիրներին վերաբերող հոդվածներն ու ուսումնասիրությունները, ինչպես նաև գործընկերների և սաների հուշերն ու կարծիքները, երկրորդը՝ Ք. Քուշնարյանի «Вопросы истории и теории армянской монодической музыки» հիմնարար աշխատության հայերեն թարգմանությունը, որոնք լույս տեսան Մ. Բրուտյանի մահից հետո:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի «Երաժշտական Հայաստան» գիտական պարբերականի գլխավոր խմբագիր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, երաժշտագետ **Գոհար Շազոյանը** ներկայացրեց «Ք. Քուշնարյանի ասպիրանտը՝ Նիկողոս Թահմիզյան» զեկուցումը:

Լիագումար նիստը եզրափակվեց Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի տնօրեն, ՀՀ ԳԱԱ Շիրակի հայագիտական հետազոտությունների կենտրոնի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ **Հասմիկ Հարությունյանի** «Քրիստափոր Քուշնարյանը՝ էթնոերաժշտագետ» զեկուցումով:

Գիտական նստաշրջանի *Առաջին նիստում* (համանախագահներ՝ Աննա Արևշատյան, Էդգար Գյանջումյան) ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի առաջատար գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստա-

գիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Լիլիթ Երնջալյանը** հանդես եկավ «Քրիստափոր Քուլենարյան՝ արևելագետ» զեկուցումով:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի Գյումրու մասնաճյուղի դոցենտ **Ռիտա Աղայանը** բացահայտեց Ք. Քուլենարյանի ներդրումը սովետական երաժշտագիտության զարգացման գործում:

Երևանի Ք. Քուլենարյանի անվան արվեստի դպրոցի տնօրեն, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, ՀՀ մշակույթի վաստակավոր գործիչ, կոմպոզիտոր **Էդգար Գյանջումյանն** ուրվագծեց Երևանի Քրիստափոր Քուլենարյանի անվան արվեստի դպրոցի անցած կեսդարյա ուղին, ներկայացրեց դպրոցի ձեռքբերումներն ու նվաճումները:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու **Անի Հակոբյանը** քննության առավ հայկական ավանդական օրորները Ք. Քուլենարյանի բանահավաքչական գրառումներում:

Նիստը եզրափակվեց ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու **Հովհաննես Մանուկյանի** «Ք. Քուլենարյանի Սոնատը երգեհոնի համար» զեկուցումով:

Երկրորդ նիստում (համանախագահներ՝ Լիլիթ Երնջալյան, Արամ Սաթյան), որը տեղի ունեցավ հունիսի 28-ին, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի երաժշտության պատմության ամբիոնի վարիչ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ **Լուսինե Սահակյանը** հանդես եկավ «Քրիստափոր Քուլենարյանի նորահայտ նամակները Ռոբերտ Աթայանին» զեկուցումով:

Մարտիրոս Սարյանի տուն-թանգարանի տնօրեն, բանասիրական գիտությունների թեկնածու **Ռուզան Սարյանն** անդրադարձավ Քրիստափոր Քուլենարյանի և Մարտիրոս Սարյանի մարդկային ու ստեղծագործական շփումներին:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, պատմական գիտությունների թեկնածու, ԵՊՀ դոցենտ **Հռիփսիմե Պիկիչյանը** ներկայացրեց «Թաղման ծեսի երաժշտախոսքային տեքստերի գրանցման և կենցաղավարման խնդիրների շուրջ (Ք. Քուլենարյանի հավաքածուի օրինակով)» հետազոտության արդյունքները:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի ավագ գիտաշխատող, արվեստագիտության թեկնածու **Գայանե Ամիրադյանը** բացահայտեց Քրիստափոր Քուլենարյանի ծայնակարգային տեսության որոշ առանձնահատկությունները հայ հոգևոր երգարվեստի համատեքստում:

Աննա Ասատրյանը «Քրիստափոր Քուլենարյանը՝ Հայաստանում ակադեմիական երաժշտագիտության հիմնադիր» զեկուցման մեջ համառոտ ներկայացրեց Ք. Քուլենարյանի վաստակը որպես երաժշտագետ-գիտնականի, գիտության կազմակերպչի և երաժշտագիտական դպրոցի սկզբնավորողի: Այդ երեք ուղղություններով էլ հետագայում Հայաստանում ընթացավ ակադեմիական երաժշտագիտության զարգացումը:

Գիտական կոնֆերանսը եզրափակվեց Երևանի Ք. Քուշնարյանի անվան արվեստի դպրոցի սաների տարեկան հաշվետու համերգով (գեղարվեստական ղեկավար՝ Էդգար Գյանջումյան), որը տեղի ունեցավ Հայաստանի կոմպոզիտորների տան համերգասրահում, հունիսի 28-ին:

Համերգի սկզբում հնչեց Ք. Քուշնարյանի Սոնատը՝ երգեհոնի համար՝ կոմպոզիտոր և երգեհոնահար **Հովհաննես Մանուկյանի** կատարմամբ:

Գիտական կոնֆերանսի արդյունքները կարևոր քայլ դարձան հայ երաժշտագիտական մտքի ուսումնասիրության ասպարեզում:

**«ՀՀ ԳԱԱ – 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության
երախտավորները. Գևորգ Գյոդակյան»**

2023 թ. սեպտեմբերի 19-ին գումարվեց «ՀՀ ԳԱԱ – 80. հայ ակադեմիական արվեստագիտության երախտավորները» գիտական կոնֆերանսների շարքի 2-րդ միջոցառումը՝ նվիրված հայ անվանի երաժշտագետ և արվեստագիտության հմուտ կազմակերպիչ, ՀՍՍՀ Արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր Գևորգ Գյոդակյանին (1928-2015), ով իր գիտական, գիտակազմակերպական, գիտամանկավարժական և երաժշտական-հասարակական ծանրակշիռ գործունեությամբ անուրանալի ավանդ է բերել հայ ակադեմիական արվեստագիտության (մասնավորապես՝ երաժշտագիտության) զարգացմանն ու առաջընթացին: Կոնֆերանսը կազմակերպել էր ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտը՝ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության և Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի հետ համագործակցությամբ:

Բացման խոսքում **Աննա Ասատրյանը** համառոտ ներկայացրեց Գևորգ Գյոդակյանի գիտական ու գիտակազմակերպական վաստակը:

Գևորգ Շմավոնի Գյոդակյանը ծնվել է 1928 թ. օգոստոսի 12-ին ՀՍՍՀ Լենինական (այժմ՝ Գյումրի) քաղաքում: 1928 թ. նա ծնողների հետ տեղափոխվել է Երևան, 1946-ին ոսկե մեդալով ավարտել Երևանի Ֆ. Ձերժինսկու անվան միջնակարգ դպրոցը և Երևանի Պ. Չայկովսկու անվան միջնակարգ մասնագիտական երաժշտական դպրոցը: 1951 թ. Գ. Գյոդակյանը գերազանցությամբ ավարտել է Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի տեսական-կոմպոզիտորական բաժինը (գիտական ղեկավար՝ պրոֆեսոր Գ. Տիգրանով), եղել Ստալինյան կրթաթոշակառու, իսկ 1952 թ.՝ դաշնամուրային բաժինը (պրոֆեսոր Գ. Սարաջյանի դասարան): 1953-1956 թթ. նա

սովորել է Հայաստանի գիտությունների ակադեմիայի ասպիրանտուրայում՝ ուսումնառությունն անցկացնելով Մոսկվայի Պ. Չայկովսկու անվան պետական կոնսերվատորիայում (տեսության մեթոդ, գիտական ղեկավար՝ պրոֆեսոր Բ. Յարուսլովսկի):

1957-ին Գ. Գյոդակյանն աշխատանքի է անցել ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստների տեսության և պատմության սեկտորում (1958-ից՝ Արվեստի ինստիտուտ)՝ որպես կրթություն գիտաշխատող: 1960-ին նշանակվել է ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի գիտական քարտուղար: Նույն թվականից մինչև կյանքի վերջին օրը նա Արվեստի ինստիտուտի գիտական խորհրդի անդամ էր:

Գ. Գյոդակյանը 1961 թվականին պաշտպանել է դիսերտացիա՝ «Ռոմանոս Մելիքյան: Կյանքը և ստեղծագործությունը» թեմայով և ստացել արվեստագիտության թեկնածուի գիտական աստիճան: 1964-ին Գ. Գյոդակյանին շնորհվել է ավագ գիտական աշխատակցի գիտական կոչում:

1965-ից մինչ կենաց վախճանը՝ 2015 թվականը, կես դար շարունակ, Գ. Գյոդակյանն Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժնի վարիչն էր. նրա հմուտ ղեկավարության շնորհիվ Արվեստի ինստիտուտի երաժշտության բաժինը դարձավ Հայաստանի երաժշտագիտական գլխավոր կենտրոնը:

1979-ին Գ. Գյոդակյանը նշանակվել է ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի դիրեկտորի՝ գիտական գծով տեղակալ՝ այդ պաշտոնում աշխատելով մինչև 2005-ը:

2005-2015 թթ. Գ. Գյոդակյանը ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրենի խորհրդականն էր:

2007-ին Գ. Գյոդակյանը պաշտպանել է դոկտորական պատենախոսություն՝ «Հայ դասական երաժշտության ձևավորման ուղիները» վերնագրով և ստացել արվեստագիտության դոկտորի գիտական աստիճան:

Ծանրակշիռ է գիտնականի վաստակը հայ երաժշտության պատմության և պետության հարցերի ուսումնասիրության ասպարեզում:

Հայրենական երաժշտագիտության կարևոր հանգրվաններից են «Ակնարկ հայ երաժշտության պատմության» ուսումնասիրությունը (1963, համահեղինակներ՝ Բ. Կուշնարյան, Մ. Մուրադյան), «Пути формирования армянской музыкальной классики» և «Էջեր հայ երաժշտության պատմությունից» հիմնարար մենագրությունները, Տիգրան Չուխաճյանի, Կոմիտասի, Ռոմանոս Մելիքյանի, Ալեքսանդր Սպենդիարյանի և Արամ Խաչատրյանի ստեղծագործության վերաբերյալ գիտական ուսումնասիրությունները:

Արժեքավոր է երաժշտագետի վաստակը չուխաճյանագիտության ասպարեզում: Հայ երաժշտական թատրոնի առաջնեկին՝ Տիգրան Չուխաճյանի «Արշակ Երկրորդ» օպերային են նվիրված Գ. Գյոդակյանի՝ 1971-ին հայերեն և ռուսերեն լեզուներով լույս տեսած «Տիգրան Չուխաճյանը և «Արշակ Երկրորդ» օպերան» աշխատությունը, ինչպես նաև “Пути формирования армянской музыкальной классики” և «Էջեր հայ երաժշտության պատմությունից» գրքերի համապատասխան գլուխները:

Ծանրակշիռ է ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ներդրումը Կոմիտասի ստեղծագործական ժառանգության ուսումնասիրության գործում, կոմիտասագիտության կայացման ու զարգացման գործում: Արվեստի ինստիտուտի՝ կոմիտասագիտության զարգացման մեջ անուրանալի ավանդ ունեցող երեք սյուներից մեկը՝ Մաթևոս Մուրադյանի և Ռոբերտ Աթայանի կողքին, հենց Գևորգ Գյոդակյանն էր: Խոստովունայից էր Գ. Գյոդակյանի մուտքը կոմիտասագիտություն, որը տեղի ունեցավ Կոմիտասի ծննդյան 100-ամյա հոբելյանի տարում՝ 1969-ին. Հրապարակվեց «Комитас» մենագրությունը: Կոմիտասագիտության նվաճումներից էր «Կոմիտասականի» առաջին հատորում տեղ գտած Գ. Գյոդակյանի «Կոմիտասի ոճը և քսաներորդ դարի երաժշտությունը» հիմնարար հոդվածը, որն ավարտվում է հետևյալ եզրակացությամբ. «Ակնառու են Կոմիտասի նորարարական սկզբունքները, որ բացահայտվում են ոչ միայն հայ ազգային երաժշտության շրջանակներում, այլև առավել լայն պլանով՝ համաշխարհային երաժշտական արվեստի զարգացման հեռանկարում: Կոմիտասը մեծ է, թերևս, ամենից առաջ այն բանով, որ սեփական՝ ազգային մշակույթի առավել հրատապ խնդիրների լուծումը կարողացավ բարձրացնել 20-րդ դարի ամբողջ երաժշտական արվեստի առջև ծառացած պրոբլեմների լուծման մակարդակին: Ընդ որում, նա ոչ միայն հենվում էր իր նախորդների և ժամանակակիցների

փորձի ու նվաճումների վրա, այլև նրանց շարքում էր, ովքեր անմիջականորեն երաժշտական մրաժողության որակապես նոր հիմքերն էին դնում»:

Հետագայում կոմիտասյան ժառանգության ուսումնասիրությունն ուղեկցեց Գ. Գյոդակյանին իր ողջ կյանքում: «Նշանավոր ճեմարանականների» առաջին հատորում տեղավորված՝ Կոմիտասի մասին հոդվածի հեղինակը վերստին Գ. Գյոդակյանն էր: Կոմիտասին էր նվիրված «Путь формирования армянской музыкальной классики» մենագրության ակնարկներից մեկը: Գ. Գյոդակյանի «Կարապի երգը» դարձավ Կոմիտասի մասին անգլերեն ուսումնասիրության հրատարակումը:

Կոմիտասին նվիրված իր հայերեն, ռուսերեն և անգլերեն մենագրություններով և գիտական հոդվածներով նա Կոմիտաս երևույթը դուրս բերեց ազգային շրջանակներից և դիտարկեց XX դարի համաշխարհային մշակույթի համատեքստում: Նրա ջանքերով և գիտական խմբագրությամբ հրատարակվեցին Կոմիտասի երկերի ժողովածուի ակադեմիական հրատարակության 7-14-րդ հատորները (1997-2006):

Մեծ է երաժշտագետի վաստակը հայկական ռոմանսի վարպետ Ռոմանոս Մելիքյանի ստեղծագործական գործունեության ուսումնասիրության բնագավառում: 1960-ին ՀՍՍՀ ԳԱ խմբագրական-հրատարակչական խորհրդի որոշմամբ լույս տեսած «Ռոմանոս Մելիքյան: Կյանքը և ստեղծագործությունը» մենագրության մեջ երաժշտագետն ուսումնասիրել է կոմպոզիտորի հիմնական ստեղծագործությունները՝ հատուկ ուշադրություն դարձնելով ռոմանսի ժանրին, որտեղ առավելագույնս դրսևորվեց Ռ. Մելիքյանի ստեղծագործական դեմքը: «Հայ երաժշտության ասպետի»՝ Ռ. Մելիքյանի ստեղծագործությունը մնաց հետազոտողի գիտական հետաքրքրությունների կենտրոնում: 1977-ին Գ. Գյոդակյանի խմբագրությամբ ՀՍՍՀ ԳԱ հրատարակչությունը լույս ընծայեց կոմպոզիտորի «Հոդվածներ, նամակներ, հուշեր» ժողովածուն, որտեղ նա նաև հեղինակել էր «Ռ. Մելիքյան՝ երաժշտական գործիչ և երգահան» հոդվածը: 2009-ին Գ. Գյոդակյանը կազմեց և հրատարակեց Ռ. Մելիքյանի անտիպ ռոմանսներից մի քանիսը և պետերբուրգյան շրջանում գրված «Աշնան տողեր» վոկալ շարքը՝ կոմպոզիտորի լավագույն ստեղծագործություններից մեկը:

Շոշափելի է Գ. Գյոդակյանի վաստակը խաչատրյանագիտության մեջ: Նա կազմել և խմբագրել է (Ռաֆայել Ստեփանյանի հետ) 1972-ին ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի հրատարակած «Արամ Խաչատրյան» հոդվածների ժողովածուն, «Արամ Խաչատրյանը՝ սովետահայ կոմպոզիտորական դպրոցի հիմնադիր» թեմայով զեկուցումով մասնակցել է 1974 թ. հոկտեմբերի 22-ին ՀՍՍՀ ԳԱ հասարակական գիտությունների բաժանմունքի, ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի և Հայաստանի կոմպոզիտորների միության կազմակերպած միացյալ գիտական նստաշրջանում, իսկ «Традиционное и новаторское в музыке А. Хачатуряна» և «Արամ Խաչատրյանը և XX դարի երաժշտությունը» հոդվածներում քննության առնելով կոմպոզիտորի հարմոնիկ լեզվի առանձնահատկությունները՝ եզրա-

կացրել է, որ «Արևելյան լադային կառուցվածքների ու քրոմատիկ տոնայնության միաձուլումը Ա. Խաչատրյանի ստեղծագործության մեջ գտնվում է ինքնատիպ և զարմանալիորեն վառ մարմնավորում: Եվ միշտ այն հանդես է գալիս որպես օրգանական սինթեզ, անքակտելի ամբողջություն, որտեղ մեղեդու արևելյան կերպվածքը բացահայտում է քրոմատիկ տոնայնությունը և ինքն էլ բացահայտվում նրա միջոցով»: Գ. Գյոդակյանի անմիջական մասնակցությամբ են կազմակերպվել ՀՍՍՀ ԳԱ արվեստի ինստիտուտի գումարած՝ Ա. Խաչատրյանին նվիրված երկու գիտական նստաշրջանները (1974, 1984):

Գ. Գյոդակյանը հեղինակ է ավելի քան 150 գրքերի, մենագրությունների, գիտական հոդվածների, որոնք լույս են տեսել ինչպես Հայաստանի, այնպես էլ Ռուսաստանի Դաշնության, Վրաստանի, Ուզբեկստանի, Գերմանիայի գիտական ժողովածուներում և հանդեսներում: Նրա գրչին են պատկանում ժամանակակից երաժշտության խնդիրներին նվիրված քննադատական-հրապարակախոսական բազմաթիվ հոդվածներ: Երաժշտագետը զեկուցումներով հանդես է եկել միջազգային և հանրապետական բազմաթիվ գիտաժողովներում: Նրա նախաձեռնությամբ և գիտական խմբագրությամբ Արվեստի ինստիտուտում հրատարակվել են երաժշտագիտական հոդվածների ժողովածուներ, կազմակերպվել են մի շարք գիտական նստաշրջաններ:

Գ. Գյոդակյանը գիտական և գիտակազմակերպական արգասաբեր գործունեությունը համապեղել է հասարակական ակտիվ աշխատանքների հետ: 1959 թվականից Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ էր, 1968-1995 թթ.՝ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ, 1973-1991 թթ. վարել է ՀԿՄ վարչության՝ երաժշտագիտության գծով քարտուղարի պաշտոնը: 1979-1991 թթ. Գ. Գյոդակյանն ընտրվել է Խորհրդային Միության կոմպոզիտորների միության վարչության անդամ: Մինչ այդ՝ 1973-ին, արժանացել է ՍՍՀՄ կոմպոզիտորների միության «За лучшую музыкально-критическую статью в газетах и журналах 1972 года» մրցանակին: 2008-ին նրան շնորհվել է Համաշխարհային հայկական կոնգրեսի, Ռուսաստանի հայերի միության մրցանակը:

1988-2001 թթ. Գ. Գյոդակյանը եղել է «Լրաբեր հասարակական գիտությունների» հանդեսի խմբագրական խորհրդի անդամ, 1973-1989 թթ.՝ «Սովետական արվեստ» ամսագրի խմբագրական խորհրդի անդամ, Հայկական համառոտ հանրագիտարանի խմբագրական խորհրդի անդամ (1995-ից), «Երաժշտական Հայաստան» հանդեսի խմբագրական խորհրդի անդամ (1998-ից) ևն: 2000 թվականից նա Հումանիզմի պրոբլեմների ակադեմիայի իսկական անդամ էր:

Գ. Գյոդակյանը զբաղվել է նաև մանկավարժական գործունեությամբ, գիտական կադրերի պատրաստմամբ: 1973-ից նա դասավանդել է Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայում, 1977-ին նրան շնորհվել է դոցենտի, իսկ 1997-ին՝ պրոֆեսորի գիտական կոչումներ: Նրա գիտական ղեկավարությամբ ու խորհրդավորությամբ պաշտպանվել են մի շարք թեկնածուական

և դոկտորական արեւմտախոսություններ: Երկար տարիներ Գ. Գյոդակյանը ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի արվեստագիտության գծով գիտական աստիճանաշնորհման 016 մասնագիտական խորհրդի անդամ էր:

Իր գիտական ու գիտակազմակերպական արդյունաշատ գործունեության համար 2003-ին և 2013-ին Գ. Գյոդակյանը պարգևատրվել է ՀՀ ԳԱԱ վաստակագրով, իսկ 2005-ին՝ ՀՀ ԳԱԱ պարվորով: 1980-ին նրան շնորհվել է ՀԽՍՀ արվեստի վաստակավոր գործչի պատվավոր կոչում, 2009-ին պարգևատրվել է ՀՀ մշակույթի նախարարության Ոսկե մեդալով, 2011-ին՝ «Մովսես Խորենացի» մեդալով:

Գ. Գյոդակյանին նվիրված գիտական կոնֆերանսի մասնակիցներին և հյուրերին ուղղված ողջույնի խոսքում Հայաստանի կոմպոզիտորների միության նախագահ **Արամ Սաթյանն** ընդգծեց այն կարևոր դերը, որ կատարել է Գևորգ Գյոդակյանը՝ հանդիսանալով կապող օղակ Հայաստանի կոմպոզիտորների միության և Արվեստի ինստիտուտի միջև: Այդ կապը, որ խզվել էր վերջին տարիներին, վերջին շրջանում կրկին վերականգնվել է և օրեցօր ամրապնդվում է:

Ողջունելով կոնֆերանսի մասնակիցներին՝ Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի ռեկտոր **Սոնա Հովհաննիսյանը** նշեց. «Գյոդակյանի աշխատությունները, հայ երաժշտագիտական բարձրաժեք հետազոտություններ լինելուց բացի, մեր երախտավորների հետ իր ամենօրյա զրույցների վկայությունն են, որը մեզ է փոխանցել նվիրյալ գիտնականն ու հմայիչ

մարդը, ով այսօր էլ ազատորեն խոսում է սերունդների հետ միանգամայն արդիական լեզվով»:

Գիտական կոնֆերանսին զեկուցումներով հանդես եկան և հայրենական երաժշտագիտության մեջ վաստակաշատ գիտնականի ներդրումը բացահայտեցին երաժշտագետ-մանկավարժի սաներն ու գործընկերները:

Գ. Գյոդակյանի ասպիրանտ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ժողովրդական երաժշտության բաժնի վարիչ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Մհեր Նավոյանն** ուրվագծեց Գևորգ Գյոդակյանի գիտաստեղծագործական դիմանկարը՝ իրնթացս բացահայտելով նրա երաժշտա-տեսական հայացքները:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու **Արմեն Բուդաղյանը** ներկայացրեց Գ. Գյոդակյանի գործունեությունը:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի երաժշտության պատմության ամբիոնի վարիչ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ **Լուսինե Սահակյանը** «Գևորգ Գյոդակյանի Կոմիտասականը» զեկուցման մեջ անդրադարձավ կոմիտասագիտության զարգացման գործում կոմիտասագետի ավանդին:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, արվեստագիտության թեկնածու, դոցենտ **Անահիտ Բաղդասարյանի** զեկուցումը «Գևորգ Գյոդակյանի տիկինը. Ալինա Փահլևանյան. գիտնականը, մանկավարժը» թեմայով էր:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու **Միխայիլ Կոկժանի** զեկուցումը նվիրված էր Արամ Խաչատրյանի «Սոնատ-երգի» վերլուծությանը:

Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի դասախոս **Սեդա Շեյրանյանը**, ով Գ. Գյոդակյանի առաջին ուսանողն է եղել, բացահայտեց Գ. Գյոդակյանի երաժշտա-մանկավարժական մեթոդի առանձնահատկությունները:

Գ. Գյոդակյանի ասպիրանտ, Մեսրոպ Մաշտոցի անվան Մատենադարանի ավագ գիտաշխատող, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, արվեստագիտության թեկնածու **Աստղիկ Մուշեղյանը** ներկայացրեց հայ երաժշտական միջնադարագիտության մեջ Գ. Գյոդակյանի ունեցած մեծարժեք ներդրումը:

ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի ավագ գիտաշխատող, Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի դասախոս, արվեստագիտության թեկնածու **Մարիաննա Տիգրանյանի** զեկուցումը նվիրված էր Ռոմանոս Մելիքյանի ստեղծագործական ժառանգության ուսումնասիրության գործում Գևորգ Գյոդակյանի ունեցած մեծ ավանդին:

Կոնֆերանսի աշխատանքները եզրափակեց Գ. Գյոդակյանի ասպիրանտ, ՀՀ ԳԱԱ արվեստի ինստիտուտի տնօրեն, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության երաժշտագիտական մասնաճյուղի ղեկավար, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության դոկտոր, պրոֆեսոր **Աննա Ասատրյանը**, որի բանախոսության նպատակն էր չուխաճյանագիտության մեջ Գ. Գյոդակյանի ունեցած վաստակի արժևորումը:

Կոնֆերանսի աշխատանքներին ներկա էին Գ. Գյոդակյանի ընտանիքի անդամները. տիկինը՝ Երևանի Կոմիտասի անվան պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր, Հայաստանի կոմպոզիտորների միության անդամ, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու, պրոֆեսոր **Ալինա Փահլևանյանը**, որդին՝ Կոնստանտին Գյոդակյանը, դուստրը՝ Ելենա Գյոդակյանը, որը ժամանել էր ԱՄՆ-ից, և թոռնիկը՝ կոմպոզիտոր Դավիթ Գյոդակյանը:

Աննա ԱՍԱՏՐՅԱՆ